

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

Družstevní bankovníctví

Lucie Krykorková

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra obchodu a financí

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Krykorková Lucie

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Družstevní bankovníctví

Anglický název

Cooperative banking

Cíle práce

Cílem rešeršní části práce je popsat principy fungování družstevního bankovníctví v České republice a případně v zahraničí, včetně historického vývoje. Dalším cílem práce je analyzovat současný stav segmentu spořitelních a úvěrních družstev v České republice a na základě analýzou zjištěných dat predikovat budoucí vývoj tohoto segmentu finančního trhu.

Metodika

Rešeršní část bakalářské práce bude zpracována na základě kompilace poznatků získaných z literárních zdrojů popisujících historický vývoj a současnost družstevního bankovníctví. Analýza současného stavu a fungování spořitelních a úvěrních družstev v České republice bude provedena na základě údajů získaných z veřejně dostupných zdrojů, popřípadě osobním dotazováním na spořitelních a úvěrních družstvech působících v ČR. Na základě dat získaných analýzou bude provedena metodami dedukce a abstrakce predikce budoucího vývoje družstevního bankovníctví v ČR.

Harmonogram zpracování

Zpracování cílů a metodiky: 1/2011 - 4/2011

Syntéza výchozí znalostní báze: 5/2011 - 8/2011

Sběr dat a analýza činnosti spořitelních a úvěrních družstev v ČR: 9/2011 - 1/2012

Diskuse, predikce budoucího vývoje a závěr: 2/2012 - 3/2012

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Banka, družstevnictví, družstevní banka, spořitelní a úvěrní družstvo, kampaňka, Světová rada
úvěrních družstev, klient, člen družstva

Doporučené zdroje informací

Dvořák, P.: Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty. Praha: Linde, 2001
Kalabis, Z.: Bankovní služby v praxi. Brno: Computer Press, 2005
Poplouček, S. a kol.: Bankovníctví. Praha: C.H.Beck, 2006
Revenda, Z. a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Praha: Management Press, 2005
Sůvová, H. a kol.: Specializované bankovníctví. Praha: Bankovní institut, 1997

Vedoucí práce

Ulrich Milan, Ing.

Termín odevzdání

březen 2012

doc. Antonín Valder, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 24. 10. 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Družstevní bankovníctví" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. března 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. Milanu Ulrichovi, za odborné vedení a konzultace, které mi poskytl.

Družstevní bankovníctví

Cooperative banking

Souhrn

Bakalářská práce s názvem Družstevní bankovníctví je řazena do dvou částí. V teoretické části práce je popsán historický vývoj družstevního bankovníctví a činnosti spojené s fungováním družstevních záložen. Důraz byl kladen zejména na současnou situaci tohoto segmentu trhu, tedy po vstupu České republiky do Evropské unie. V analytické části práce je za pomoci dostupných zdrojů popsán současný stav družstevních záložen v České republice. Na základě zjištěných údajů je provedeno porovnání jednotlivých záložen, popřípadě srovnání s bankami. Závěrem práce je vyhodnocení zjištěných poznatků a predikce budoucího vývoje družstevního bankovníctví.

Summary

This Bachelor thesis titled “Cooperative banking” is divided into two parts. Historical development of cooperative banking and activities connected with the operation of cooperative savings banks are described in its theoretical section. Emphasis was put mainly on the actual situation of this market segment, i.e. after the Czech Republic joined the European Union. In its analytical section is described, with the aid of available sources, actual situation of cooperative savings banks in the Czech Republic. Based on data collected a comparison of savings and loans cooperatives has been performed eventually a comparison with banks. At the end of the work there is an evaluation of pieces of knowledge found and prediction of future cooperative banking development.

Klíčová slova: družstevní bankovníctví, spořitelní a úvěrní družstva, bilanční suma, člen, pojištění vkladů, zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstev

Keywords: cooperative banking, savings and loans cooperatives, asset, member of cooperative, deposit insurance, law nr. 87/1995 collection, for saving and loans cooperative

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Cíl práce a metodika	6
3	Teoretická východiska.....	7
3.1	Vývoj spořitelního a úvěrního družstevnictví v České republice	7
3.1.1	Raiffeisenky	7
3.1.2	Kampeličky	7
3.1.2.1	Principy zakládání kampeliček.....	8
3.1.3	Úvěrní družstva typu Schulze – Delitzsche	9
3.1.4	Meziválečné Československo	9
3.1.4.1	Občanské a živnostenské záložny	9
3.1.4.2	Okresní hospodářské záložny	10
3.1.4.3	Venkovská úvěrní družstva	10
3.1.5	Období druhé světové války	10
3.2	Návrat družstevního bankovníctví	10
3.2.1	Příčiny krize	11
3.2.2	Vývoj družstevních záložen v letech 1996 - 2000	12
3.2.3	Vývoj družstevních záložen v roce 2001	13
3.2.4	Vývoj družstevních záložen v roce 2002.....	13
3.2.5	Vývoj družstevních záložen v roce 2003	14
3.2.6	Vývoj družstevních záložen v roce 2004.....	14
3.2.7	Družstevní záložny od roku 2005 do současnosti.....	15
3.3	Charakteristika družstevních záložen v České republice	16
3.3.1	Specifické rysy družstevních záložen	17
3.3.2	Členství v družstevní záložně	18
3.3.3	Stanovy družstevní záložny	18
3.3.4	Orgány družstevní záložny	19
3.3.5	Legislativní úprava	19
3.3.6	Princip činnosti záložen	20
3.3.7	Kapitál záložny	21
3.3.8	Střet zájmů	21
3.3.9	Řídící a kontrolní systém	22
3.3.10	Podnikání družstevní záložny	22

3.3.11	Pojištění vkladů.....	23
3.4	Dozor nad fungováním družstevních záložen	24
3.4.1	Česká národní banka	24
3.4.2	Úřad pro dohled nad družstevními záložnami	24
3.4.3	Asociace družstevních záložen	24
3.4.4	Fond pojištění vkladů.....	25
3.5	Produkty družstevních záložen	26
3.5.1	Běžné účty.....	26
3.5.2	Spořicí účty	26
3.5.3	Termínované vklady	26
3.5.4	Úvěrové účty	27
4	Analytická část.....	28
4.1	Současný stav družstevních záložen v České republice.....	28
4.1.1	Velikost sektoru	28
4.1.1.1	Porovnání bilanční sumy mezi bankami a družstevními záložnami	28
4.1.1.2	Porovnání bilanční sumy mezi jednotlivými družstevními záložnami...	29
4.1.2	Působnost družstevních záložen	30
4.2	Růst členské základny	30
4.2.1	Vývoj členské základny u čtyř nejpočetnějších záložen.....	31
4.3	Nabízené produkty	32
4.3.1	Běžné účty.....	32
4.3.2	Spořicí účty	33
4.3.3	Termínované vklady	34
4.3.4	Úvěrové účty	35
4.3.5	Privátní bankovníctví.....	35
5	Výsledky a diskuse	36
6	Závěr	38
7	Seznam použitých zdrojů	39
8	Přílohy.....	44

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Vývoj družstevních záložen v ČR.....	11
Tabulka 2 – Úrokové sazby nabízené bankami	11
Tabulka 3 – Úrokové sazby nabízené družstevními záložnami	12
Tabulka 4 - Vývoj sektoru družstevních záložen od roku 1996 do roku 2000	13
Tabulka č. 5 – Vývoj sektoru družstevních záložen od roku 2001 do roku 2004.	14
Tabulka č. 6 – Vývoj sektoru družstevních záložen od roku 2005 do současnosti.....	16
Tabulka č. 7 – Základní rozdíly mezi spořitelním a úvěrním družstvem a bankou.....	17
Tabulka č. 8 - Základní struktura bilance družstevní záložny	23
Tabulka č. 9 - Porovnání bilančních sum mezi družstevními záložnami a bankami	29
Tabulka č. 10 – Porovnání běžných účtů.....	33
Tabulka č. 11 – Porovnání Spořicíh účtů bez výpovědní lhůty.....	34
Tabulka č. 12 – Porovnání ročních Termínovaných vkladů.	35

Seznam grafů

Graf č. 1 – Porovnání bilanční sumy jednotlivých družstevních záložen	30
Graf č. 2 –Vývoj členské základny družstevních záložen	31
Graf č. 3 – Vývoj počtu členů u 4 nejpočetnějších záložen	32

Přílohy

Příloha č. 1 – Současný stav družstevních záložen.....	44
Příloha č. 2 - Vývoj počtu členů u 4 nejpočetnějších záložen	45

1 Úvod

Družstevní bankovníctví představuje určitou formou peněžnictví. Na našem území má svou tradici již od 1. poloviny 19. století až do současnosti. Za svůj vývoj prošlo mnohými změnami. Původní myšlenka, poskytovat služby pro své členy, však zůstala stále stejná, i když je zcela patrné, že sociální funkce, kterou na svém počátku družstevní záložny plnily, byla nahrazena pouze funkcí finanční.

Tato bakalářská práce se zaměřuje především na vývoj po znovunavrácení tohoto segmentu trhu v roce 1996. Podmínky pro založení družstevních záložen nebyly tak přísné, proto docházelo k situaci, kdy na trhu působila celá řada záložen. Po vstupu České republiky do Evropské unie a převzetí dohledu nad družstevními záložnami Českou národní bankou, došlo ke značnému snížení záložen. Hlavním důvodem bylo navýšení základního kapitálu z původních 500 000 Kč na 35 mil. Kč.

Družstevní záložny jsou podle zákona č. 21/1992 Sb, o bankách ve znění pozdějších předpisů, napojeny na systém pojištění vkladů. Vložené finanční prostředky jsou tedy 100 % pojištěny až do výše vkladu 100 000 eur. Při případném úpadku záložny má klient jistotu, že vložené úspory dostane do výše pojištění nazpět. Záložny díky tomuto systému mohou svým klientům poskytovat bezpečné zhodnocení volných finančních prostředků.

Portfolio nabízených služeb není tak rozmanité jako u bank. Družstevní záložny nabízejí převážně vkladové a úvěrové účty pro své členy, popřípadě platební styk či nákup a prodej cizích měn. Nabízené úrokové sazby u vkladových účtů bývají standardně mnohem vyšší než ty, které nabízejí banky. Výhodné zhodnocení peněz a individuální přístup ke klientovi jsou hlavním důvodem zvyšování počtu členů.

Současný stav družstevního bankovníctví bude popsán na 13ti záložnách zapsaných v obchodním rejstříku, respektive na 9ti činných záložnách. Postupně bude porovnána jejich bilanční suma s bankami či mezi sebou navzájem. Následně bude věnován prostor pro porovnání produktového portfolia se srovnáním nabízených úrokových sazeb.

Zjištěné poznatky budou závěrem práce zhodnoceny včetně stanovení silných a slabých stránek družstevních záložen. Díky zjištěným údajům lze předpovědět budoucí vývoj tohoto segmentu trhu.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je popsat principy fungování družstevního bankovníctví v České republice včetně historického vývoje. Dalším cílem práce je analyzovat současný stav segmentu spořitelních a úvěrních družstev a na základě analýzou zjištěných dat porovnat jednotlivé družstevní záložny mezi sebou, popřípadě s bankami, a predikovat budoucí vývoj tohoto segmentu finančního trhu

V rešeršní části práce budou kompilovány poznatky získané z literárních zdrojů popisující historický vývoj a současnost družstevního bankovníctví. Analýza současného stavu a fungování spořitelních a úvěrních družstev v České republice bude provedena na základě údajů získaných z veřejně dostupných zdrojů, u některých institucí popřípadě osobním dotazováním na pobočkách spořitelních a úvěrních družstev působící na území České republiky. Na základě analýzou získaných dat budou výsledky zhodnoceny a metodou dedukce predikován budoucí vývoj družstevního bankovníctví v České republice.

3 Teoretická východiska

3.1 Vývoj spořitelního a úvěrního družstevnictví v České republice

Datum, které je pokládáno za vznik spotřebního družstevnictví, je rok 1847, kdy byl založen Pražský potravní a spořitelní spolek Prager Viktualien – und Spaarverein. Tento spolek přijímal od svých členů úspory, za které následně nakupoval nejběžnější zboží denní potřeby za velkoobchodní ceny. Takto pořízené zboží následně prodával svým členům za pevné tržní ceny. Členové spolku byli převážně ze sociálně slabších vrstev. Přestože spolek neměl dlouhého trvání, představoval důležitou zkušenost pro rozvoj spotřebního i úvěrního družstevnictví. (Sůvová, 1997)

O propagaci a šíření myšlenek družstevnictví se zasloužil publicista František Šimáček (1834 – 1885), který psával pod pseudonymem Vojtěch Bělák. Ve svých článcích propagoval ideje svépomoci a družstevnictví, a to především mezi řemeslníky a živnostníky žijících v menších městech a na venkově. (Sůvová, 1997)

První družstevní živnostenská záložna vznikla u nás v roce 1858 ve Vlašimi a sloužila živnostníkům ke zvelebení jejich živnosti. Na ni navázaly další a vývoj družstevních záložen tak mohl pokračovat. (Sůvová, 1997)

3.1.1 Raiffeisenky

V sousedním Německu budoval zemědělská úvěrní družstva Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818 – 1888). Členové družstva, jež tvořila povětšinou obec či skupina obcí, ručili celým svým majetkem neomezeně. Hlavní činnosti těchto družstev bylo přijímání vkladů a poskytování půjček za nízký úrok, přičemž se půjčovalo jen členům. (Sůvová, 1997)

Vzhledem k působnosti v malých obvodech nebyl rozsah obchodů a rizika tak velký. Žádný z členů nemohl působit v jiné záložně. Raiffeisenovy myšlenky měly na našem území zásadní vliv v 90. letech 19. Století, kdy se docházelo k zakládání rolnických záložen. (Bažantová, 2002)

3.1.2 Kampeličky

Na našem území se zemědělská úvěrní družstva šířila pod názvem kampeličky, který získaly od svého zakladatele Františka Cyrila Kampelíka (1805 – 1872). Kampelík

vycházel z Raiffeisenových myšlenek. Sdružování drobných úspor považoval za hlavní prostředek v úvěrních spolcích. Vyhlásil program družstevní svépomoci pod heslem „Co jednomu nemožno, všem dohromady snadno“. (Sůvová, 1997)

První úvěrní družstvo bylo založeno až po Kampelíkově smrti v roce 1890 ve Rtyni u Úpice. V následujících letech se počet českých kampeliček mnohonásobil. Do roku 1906 bylo zaregistrováno 1036 kampeliček, následně do roku 1933 vzniklo 17 tisíc úvěrních družstev. (Sůvová, 1997)

Pro obyčejně rolníky bylo téměř nemožné získat úvěr od banky, specializovaly se totiž na střední a velké podnikatele, drobné úvěry tudíž neposkytovaly. Rolníci se tak stávali členy kampeliček, kde získávali úvěry za přijatelných podmínek. Za velkou výhodou tohoto typu instituce byla považovaná prostorová dostupnost. Kampeličky na rozdíl od bank nabízely své služby členům i v odlehlých místech. (Sůvová, 1997)

Na činnost kampeliček navazovala i zemědělská družstva, která si postupně vytvářela své ústřední orgány a svazy. K rozvoji dále přispěl první družstevní zákon z roku 1873. Kampeličky se tak těšily veliké oblibě z řad obyvatelstva. (Sůvová, 1997)

3.1.2.1 Principy zakládání kampeliček

Kampeličky byly zakládány na principech, které je možné využít v upravené formě i v dnešní době k rozvíjení spořitelního a úvěrního družstevnictví. Mezi tyto principy jsou podle Sůvové (1997) řazeny:

- územní omezenost,
- nehonorovaná dobrovolná práce funkcionářů,
- neomezené ručení,
- nízký a nízko zúročitelný podíl,
- stejná úroková míra pro všechny,
- krátkodobost poskytovaných úvěrů,
- nepřipustnost směnečného úvěru,
- použití zisku pro rezervní fondy a částečně pro účely veřejně prospěšné,
- morální působení družstva.

Díky těmto principům se do úvěrních družstev tohoto typu nehlásili obyvatelé ze zámožnějších vrstev, kteří raději dávali přednost úvěrním družstvům typu Schulze – Delitzsche.

3.1.3 Úvěrní družstva typu Schulze – Delitzsche

Jednalo se převážně o městská úvěrní družstva jako např. městské záložny všeobecné, občanské, rolnické aj. Ručení v těchto záložnách bylo omezené. Členové se mohli podílet na zisku, funkcionáři bývali často placeni. Úvěrová politika se specializovala převážně na dlouhodobě poskytované úvěry. (Sůvová, 1997)

Průkopníkem této myšlenky byl němec Hermann Franz Schulze – Delitzsch (1808 – 1883), který vystudoval práva, později působil v politice a věnoval se publicistické činnosti. (Bažantová, 2002)

Družstva byla zakládána na zásadě přímého a otevřeného členství, složení obchodního podílu, vedení vlastními členy, svépomoci a pravidelných příspěvků členů, ke kterým se připisovaly podíly na dosaženém zisku. Schulze – Delitzsch původně navrhoval koncepci neomezeného ručení členů družstva, kterou později přeměnil na ručení omezené. (Sůvová, 1997)

Úvěrní družstva se tedy řídila buď zásadami Raiffeisenovými, nebo Schulze – Delitzschovými. Nejdůležitějším aspektem byl nejen praktický příklad fungování družstva, ale i vypracování vzorových stanov a postup zakládání, které bylo možné snadno napodobit. (Sůvová, 1997)

3.1.4 Meziválečné Československo

I v meziválečném Československu zastávaly významnou úlohu družstevní záložny přezdívané Lidové peněžní domy. Díky svým příznivým úrokovým sazbám přitahovaly střadatele jak z venkova, tak z města, a zároveň zabezpečovaly jejich podnikání. (Vencovský a kol., 1999)

3.1.4.1 Občanské a živnostenské záložny

Občanské a živnostenské záložny měly v meziválečném Československu důležité poslání. Jednalo se o ústavy budované podle Schulze – Delitzschova typu jako městská úvěrní

družstva. Síť těchto záložen se během první republiky velmi rozšířila. Poskytovaly zejména směnečný úvěr, hypoteční úvěr, prováděly eskont směnek a další. Tento typ záložen patřil k velmi rozšířeným v našich zemích i během regrese ve 30. letech. (Vencovský a kol., 1999)

3.1.4.2 Okresní hospodářské záložny

Okresní hospodářské záložny, jakožto venkovské peněžní ústavy, měly význam při úvěrování malovýroby v zemědělském podnikání. Poskytovaly úvěry a depozitní služby obyvatelům daného okresu s upřednostněním zemědělců. (Vencovský a kol., 1999)

3.1.4.3 Venkovská úvěrní družstva

Venkovská úvěrní družstva, která byla také označovaná jako raiffeisenky, popřípadě kampeličky, poskytovaly v době první republiky nejlevnější úvěry. Jistotu vkladatelů zajišťovalo neomezené ručení vlastním majetkem. Úvěry se poskytovaly pouze v okruhu působnosti družstva, kde solventnost dlužníka byla známa. Počet kampeliček v letech 1919 – 1937 postupně klesal, stejně jako počet jejich členů. Vklady narůstaly především v 1. polovině 20. let. Úvěry stoupaly do roku 1929, kdy za Velké hospodářské krize došlo ke snížení. (Vencovský a kol., 1999)

3.1.5 Období druhé světové války

Po okupaci českých zemí byly všechny ústavy podřízeny jednomu ústředí, přičemž vrcholnou organizací byl Ústřední svaz peněžnictví pro Čechy a Moravu. Po skončení druhé světové války resp. přechodem na centralizovaný systém došlo k zániku spořitelních a úvěrních družstev na našem území. (Vencovský a kol., 1999)

3.2 Návrat družstevního bankovníctví

Spořitelní a úvěrní družstva se vrátila po více než 40leté přestávce zpět do ekonomiky začátkem roku 1996. V té době se jednalo o velmi diskutované téma, zda mají šanci konkurovat existujícím bankám. V prvních dvou letech své novodobé existence zaznamenalo družstevní bankovníctví dynamický rozvoj nejen v počtu vzniklých záložen, viz tabulka č. 1, ale i v počtu nárůstu objemu vkladů i poskytování úvěrů. Řada větších

záložen nabízela svým klientům srovnatelné produkty s bankami za výhodnějších podmínek. (Vencovský a kol, 1999)

Tabulka 1 - Vývoj družstevních záložen v ČR

	31.12.1996	31.12.1997
Počet záložen	48	71
Počet členů	11600	21400
Vklady celkem (v Kč)	470 mil.	1,15 mld.
Poskytnuté úvěry celkem (v Kč)	25 mil	90 mil.

Zdroj: Vencovský a kol, 1999

3.2.1 Příčiny krize

Sektor družstevních záložen zaznamenal od počátku znovuoživení prudký rozvoj. Již v prvním roce po zavedení zákona o spořitelních a úvěrních družstvech bylo založeno mnoho nových záložen. Vývoj vyústil na přelomu století v hlubokou krizi. Příčiny této krize je možné hledat ve znění nedokonalého zákona, který umožnil zakládat záložny nedůvěryhodným osobám bez patřičných znalostí a zkušeností. Dalším problémem byla absence přísného dohledu nad činností záložen, díky které mohlo docházet jak k rozkrádání majetku, tak k přílivu zdrojů i do velmi problémových záložen. Pro srovnání úrokových sazeb nabízených bankami a družstevními záložnami jsou uvedeny tabulky č. 2 a 3, které znázorňují vklad 100 000 Kč při pevné úrokové sazbě v ročním zobrazení (% p. a.). Atraktivitu záložen znázornil Dvořák v tabulce č. 3. (2005)

Tabulka 2 – Úrokové sazby nabízené bankami

Banka	6 měsíců	1 rok
Česká spořitelna	4,00	4,00
Komerční banka	4,70	4,80
Poštovní spořitelna	5,20	5,30
Agrobanka	5,10	5,25
BA Creditanstalt	5,20	5,45
Živnostenská banka	5,33	5,6

Zdroj: Dvořák, 2005

Tabulka 3 – Úrokové sazby nabízené družstevními záložnami

Záložna	6 měsíců	1 rok
Živnostenská DZ Dvůr Králové n. L	10,10	10,90
Rodinná záložna	11,20	9,20
Hanáckoslovácká DZ	10,30	10,90
Zlatá DZ Praha	6,20	6,20
DZ UNION Praha	10,00	10,40
Kampelička – FAL CO	8,80	10,10
První spořitelní Krnov	10,80	11,80
ABC Ostrava	10,90	14,70
Doudlebská DZ České Budějovice	12,40	11,00

Zdroj: Dvořák, 2005

Vyústění krize lze spojovat s vyhlášením nucené správy nad 1. Družstevní záložnou v listopadu 1999 z důvodu problémů v hospodaření. V médiích se začaly objevovat zprávy o problémech, se kterými se družstevní záložny potýkají. Mnoho střadatelů tak začalo hromadně vybírat své vklady, což vedlo ke snížení likvidity jednotlivých záložen. (Dvořák, 2005)

3.2.2 Vývoj družstevních záložen v letech 1996 - 2000

Vývoj družstevních záložen prošel od nabytí účinnosti zákona č. 87/1995 Sb., do roku 2000 několika vývojovými etapami. Pro první etapu, kterou lze časově zařadit do roku 1996 je příznačné rozsáhlé zakládání spořitelních a úvěrních družstev, jejichž rozvoj ve smyslu počtu členů a přijatých vkladů byl poměrně malý. Druhou etapu, která probíhala od roku 1997 do prvního pololetí roku 1999, je možné označit jako etapu intenzivního rozvoje družstevních záložen. V této etapě se počet členů záložen zvyšoval každoročně o více než 170 %, přičemž každoroční nárůst objemu vkladů přesahoval 300 %. Ve třetí etapě, která začala ve druhé polovině roku 1999, docházelo k nestabilitě sektoru danou předchozím vývojem. Ekonomicky nepodložené řízení většiny družstevních záložen spojené s aktivitami členů jejich volených orgánů vyústilo v krizi celého sektoru. Během roku 1999 vydal Úřad pro dohled nad družstevními záložnami 4 rozhodnutí, kterými uvalil na družstevní záložny nucenou správu. Postupné odhalování skutečného stavu v sektoru družstevních záložen a změna legislativního rámce výrazně posilující oprávnění úřadu

vedlo během roku 2000 k zavedení nucené správy i na dalších záložnách. V níže uvedené tabulce je zachycen vývoj sektoru v jednotlivých letech. (ÚDDZ, 2000)

Tabulka 4 - Vývoj sektoru družstevních záložen od roku 1996 do roku 2000

Rok	Počet družstevních záložen		Počet členů	Vklady celkem (mil. Kč)
	Založených	Zapsaných v OR		
1996	45	45	7 092	176
1997	69	66	25 160	1 267
1998	101	76	63 301	4 484
1999	144	133	126 486	10 450
2000	145	134	111 744	10 480

Zdroj: Zpráva o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za rok 2000

3.2.3 Vývoj družstevních záložen v roce 2001

Konsolidace sektoru, která započala v roce 1999, probíhala i během roku 2001. Podle zprávy o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za rok 2001 je zřejmé, že proces konsolidace vstoupil do své závěrečné fáze, i přestože byla zavedena či vykonána nucená správa v 16 družstevních záložnách. Za jeden z předpokladů pro ukončení této náročné etapy je nabytí účinnosti zákona č. 100/2000 Sb., kterým se mění původní znění zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstev. Tento zákon mimo jiné opravňuje Úřad pro dohled nad družstevními záložnami vydat rozhodnutí o odnětí povolení, působit jako družstevní záložna. (ÚDDZ 2001)

3.2.4 Vývoj družstevních záložen v roce 2002

Pro rok 2002 je zásadní nabytí účinnosti zákona č. 212/2002 Sb., kterým se změnil zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech. Tímto zákonem bylo navýšeno relativní vymezení náhrady za pojištěný vklad z původních 80 % na 90 %. Maximální výše náhrady vyplácená zajišťovacím fondem byla po odečtení splatných závazků oprávněné osoby navýšena z 100 000 Kč na 400 000 Kč. Tato změna se týkala i existujících nároků oprávněných osob. Řada družstevních záložen zaznamenala v tomto roce nárůst zájmu o poskytované služby. (ÚDDZ, 2002)

3.2.5 Vývoj družstevních záložen v roce 2003

V roce 2003 nevydal Úřad pro dohled nad družstevními záložnami ani jedno rozhodnutí, kterým by došlo k zavedení nucené správy v některé ze záložen. Sektor se stabilizoval a dokonce vykazoval růst. Pokračovala tedy rostoucí tendence z předchozího roku, kdy stabilizované záložny evidovali nárůst zájmu o poskytování jejich služeb. (ÚDDZ, 2003)

3.2.6 Vývoj družstevních záložen v roce 2004

Vláda ČR rozhodla v květnu 2004 o záměru postupně integrovat dohled nad celým finančním trhem do jediné instituce. V srpnu 2005 vláda schválila návrh Ministerstva financí ČR a České národní banky o urychlení integrace dohledu, a tak 1. dubna 2006 přebírala Česká národní banka dohled nad peněžním družstevnictvím od Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami. Úřad tedy k tomuto dni zanikl. (ÚDDZ, 2004)

Nabytí účinnosti zákona č. 280/2004 Sb., kterým se opět mění původní znění zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstev, s sebou přináší zásadní změny pro podnikání družstevních záložen. Tento zákon, který harmonizoval českou legislativu s právem EU, ustanovil minimální výši základního zapisovaného kapitálu z původních 100 000 Kč (dříve základní jmění) na 500 000 Kč, přičemž byl dále přidán odstavec 3, který ustanovuje částku 35 mil. Kč, která musí být splacena před podáním žádosti o povolení. Zákon s sebou přináší i pozitiva, a to v podobě navýšení pojištění vkladů ze 400 000 Kč na 700 000 Kč. Část sektoru družstevních záložen, která měla ambice se adaptovat uvedeným změnám, vykazala opět nárůst stejně jako v předešlém roce. Záložny s omezeným počtem členů i vkladů, v souvislosti s neschopností navýšit kapitál, byly zrušeny na základně vlastního usnesení členských schůzí. V šesti případech odejmul povolení působit jako družstevní záložna sám Úřad. V níže uvedené tabulce č. 5 je znázorněn souhrnný vývoj sektoru ve sledovaném období. (ČNB, 2005)

Tabulka č. 5 – Vývoj sektoru družstevních záložen od roku 2001 do roku 2004.

Rok	Počet družstevních záložen		Počet odnětí povolení vydané Úřadem
	Zapsaných v OR	Činné družstevní záložny	
2001	134	55	0
2002	127	46	4
2003	119	42	3
2004	111	33	6

Zdroj: vlastní zpracování na základě Zpráv o činnosti a hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami za roky 2001 - 2004

3.2.7 Družstevní záložny od roku 2005 do současnosti

Na začátku tohoto období docházelo k velmi znatelnému nárůstu zejména u 4 největších družstevních záložen. V roce 2006 došlo k již zmiňovanému převzetí dohledu nad družstevními záložnami Českou národní bankou. Pojištění vkladů se tak od 1.4.2006 řídilo zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů a vklady jsou pojištěny u Fondu pojištění vkladů. (ČNB, 2006)

Významnou změnou pro rok 2007 bylo přijetí vyhlášky České národní banky č. 123/2007 o obezřetném podnikání a souvisejícího zákona č. 120/2007 Sb. (tzv. zákon Basel II), kterými byl novelizován zákon o spořitelních a úvěrních družstvech. Tato novelizace aplikuje evropské směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, někdy též označované právě jako BASEL II. Tato legislativní změna přináší novou koncepci kapitálové přiměřenosti, pravidla angažovanosti a požadavky na uveřejňování informací. (ČNB, 2007)

V prosinci roku 2008 byl novelizován zákon o bankách, jehož změna se dotkla i sektoru družstevních záložen. Zvýšila se výplata náhrady z původních 25 000 na 50 000 eur, a to až do výše 100 % pojištěného vkladu. Zrušila se tak 10 % spoluúčast klientů. Změnu lze chápat jako reakci na krizovou situaci na finančních trzích, která se rozvinula ve druhé polovině roku 2008. Navýšení pojištění vkladů má uklidnit vkladatele v nepříznivé době. V tomto roce dále vzešel v platnost zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorizmu a doprovodná souborná novela č. 254/2008 Sb., které bojují proti praní špinavých peněz. (ČNB, 2008)

V následujícím období započatém v roce 2009 docházelo k rozšiřování členských základů i meziročnímu růstu, jak vybraných vkladů, tak poskytnutých úvěrů. V roce 2010 získala Fio, družstevní záložna, povolení působit jako banka. Kromě toho v témže roce odňala ČNB povolení činnosti Vojenské družstevní záložně a úvěrnímu družstvu PDW. Počet družstevních záložní se tak v tomto roce snížil ze 17 na 14. Rok 2010 je i významný vysokým nárůstem úvěrů a změnou v pojištění vkladů. Limit pojištění vkladů se k 31.12 navýšil na 100 000 eur. Následujícího roku se ČNB rozhodla jedné z družstevních záložní odebrat licenci. Jednalo se o spořitelni a úvěrní družstvo Unibon. Pravomocné se toho rozhodnutí stalo až 8. března 2012, kdy Unibon vstoupil do likvidace. V následující tabulce č. 6 je znázorněn vývoj družstevních záložní za sledované období. Údaje o konečném počtu členů ke konci roku 2012 nejsou zatím známé. (ČNB, 2009 - 2011)

Tabulka č. 6 – Vývoj sektoru družstevních záložní od roku 2005 do současnosti

Rok	Počet družstevních záložní	Počet členů
2005	20	30611
2006	20	36637
2007	19	44789
2008	17	35921
2009	17	47954
2010	14	34006
2011	14	44696
2012	13	x

Zdroj: vlastní zpracování na základě zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem za roky 2005 - 2011

3.3 Charakteristika družstevních záložní v České republice

Návrat spořitelních a úvěrových družstev (dále jen „družstevní záložny“) do naší ekonomiky byl dán ustanovením zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech. Znění zákona reflektuje jak prvorepublikové tradice, tak zkušenosti z fungování družstevních záložní v zahraničí. Družstevní záložny jsou dodnes lidově označovány jako kumpeličky. Toto označení nesou po svém průkopníkovi Františku Cyrilu Kumpelíkovi. (Dvořák, 2005)

3.3.1 Specifické rysy družstevních záložen

Družstvo je možné definovat jako „ *dobrovolné autonomní sdružení osob vytvořené za účelem uspokojování jejich společných hospodářských, sociálních a kulturních potřeb a cílů, a to pomocí demokraticky řízeného podniku ve společném vlastnictví.* “(Sůvová, 1997)

Smyslem družstevních záložen je pomáhat svým členům uspokojovat potřeby. Pro zachycení hlavních rozdílů mezi záložnami a bankou je použita následující tabulka. (Sůvová, 1997)

Tabulka č. 7 – Základní rozdíly mezi spořitelním a úvěrním družstvem a bankou

ZÁKLADNÍ ROZDÍLY MEZI SPOŘITELNÍM A ÚVĚRNÍM DRUŽSTVEM A BANKOU	
Spořitelní a úvěrní družstvo (družstevní záložna)	Banka
Má členy, nikoli klienty. Každý člen je spolumajitelem úvěrního družstva	Slouží obecně veřejnosti, má klienty, kteří nemají žádný hlas při rozhodování o vývoji instituce. Banky jsou vlastněny skupinami investorů, kteří očekávají zisk ze svých investic.
Je řízeno dobrovolným představenstvem voleným členskou základnou, která zároveň provádí kontrolu jeho činnosti. Každý člen má jeden hlas při volbě představenstva a komisi a sám může být také zvolen	Skutečnou možnost rozhodovat má pouze významný akcionář. Klienti nemají hlasovací práva. Nemají právo dohlížet na fungování své banky.
Není založeno s primárním cílem tvorby zisku. Zisk může samozřejmě tvořit, ten je však po naplnění rezervních a jiných fondů vrácen členské základně, např. formou vyšších úroků z vkladů nebo nižších úroků z úvěrů, případně levnějším servisem nebo dalšími službami	Výhody z vytvořeného zisku mají zejména akcionáři.

Zdroj: Sůvová, 1997

Družstevní záložny se však od bank odlišují mnohými dalšími rysy, mezi které patří mimo jiné:

- postup zakládání družstva,
- minimální základní kapitál ve výši 500 000 Kč,
- levnější provoz (malý aparát),
- spoření s výhodnější úrokovou sazbou,
- přijatelné podmínky úvěru,
- využití zisku ve prospěch členů a mnohé další (Sůvová, 1997)

3.3.2 Členství v družstevní záložně

Při uzavírání členství má družstevní záložna povinnost, seznámit uchazeče o členství se všemi skutečnostmi souvisejícími s členstvím, zejména se stanovami, ze kterých vyplývají práva a povinnosti spojené se členstvím, s obchodními podmínkami a podmínkami pojištění vkladů, dále má povinnost informovat o poskytování úvěru a o svých dalších činnostech, které vykonává na základě uděleného povolení. Při hlasování má každý člen jeden hlas. Členům, kteří vložili další členský vklad, přísluší dále jeden hlas za každý celý násobek základního členského vkladu. Členská práva a povinnosti jsou nepřevoditelné. Členem družstevní záložny může být pouze osoba plně způsobilá k právním úkonům. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.3.3 Stanovy družstevní záložny

Každý z členů družstevní záložny má své práva a povinnosti, které jsou podrobně popsány ve stanovách. Mezi další body, které nesmí ve stanovách družstevních záložen chybět, patří i firma a sídlo, předmět podnikání, vznik, zánik a podmínky členství, základní práva a povinnosti členů k družstevní záložně a naopak, výše základního členského vkladu a způsob jeho splacení, orgány družstva a počet jejich členů, výše zapisovaného základního kapitálů, možnost vložení dalších členských vkladů a jiné. Specifikem stanov je zejména finanční řád, který stanovuje druhy dalších fondů, jejich výši, způsob jejich vytváření a použití, výši rizikového a rezervního fondu, podmínky poskytování peněžních služeb, zásady zajištění úvěrů a základní druhy vkladů a meze jejich úročení. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.3.4 Orgány družstevní záložny

Nejvyšším orgánem družstevních záložen je **členská schůze**, která se schází minimálně jednou ročně způsobem určeným ve stanovách. Statutárním orgánem družstva je **představenstvo**, jehož hlavním úkolem je rozhodovat o činnosti družstva a všech jeho záležitostech, které nejsou vyhrazeny jinému orgánu. Představenstvo plní usnesení členské schůze a odpovídá jí za svou činnost. Nevyplývá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek předseda nebo místopředseda. Je-li však pro právní úkon, který činí představenstvo předepsána písemná forma, je třeba podpisu alespoň dvou členů představenstva. Dalším orgánem družstevních záložen je **kontrolní komise**, která je oprávněná kontrolovat veškerou činnost družstva a projednává stížnosti jeho členů. Odpovídá pouze členské schůzi a je nezávislá na ostatních orgánech družstva. Kontrolní komise má nejméně tři členy. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

Vedle těchto družstevních orgánů známých z obchodního zákoníku je ustanovena **úvěrová komise**, která je složena nejméně ze tří členů a je volena členskou schůzí. Člen úvěrové komise nesmí být členem představenstva, členem kontrolní komise ani osobou pověřenou výkonem vnitřního auditu. Hlavním úkolem úvěrové komise je rozhodování o poskytování úvěrů členům podle stanov, poskytování záruk ve formě ručení nebo bankovní záruky za členy a zajištění úvěrů. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

Každý orgán družstevní záložny jedná podle jednacího řádu, který schvaluje členská schůze. Při hlasování ve volených orgánech má každý člen jeden hlas. Členové volených orgánů a řídicí osoby jsou povinni informovat neprodleně Českou národní banku o všech skutečnostech, které by mohly mít za následek faktické ohrožení družstevní záložny. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.3.5 Legislativní úprava

Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech v pozdějších předpisech upravuje vztahy spojené se vznikem, podnikáním a zánikem družstevních záložen. Dává možnosti zakládat a provozovat peněžní družstva v zájmu a prospěchu svých členů. Do své koncepce zapracovává i příslušné předpisy Evropských společenství a navazuje na občanský i obchodní zákoník. Zákon dále rovněž upravuje dohled nad družstevními

záložnami, který je vykonávám Českou národní bankou a nechybí ani zmínka o zajištění pohledávek z vkladů. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

Zákon definuje družstevní záložnu jako družstvo, které provozuje pro podporu hospodaření svých členů finanční činnosti a to zejména přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Ke vzniku a podnikání družstevní záložny je třeba získat povolení, které uděluje Česká národní banka na základě písemné žádosti. Česká národní banka nahradila Úřad pro dohled nad družstevními záložnami (ÚDDZ), který reguloval družstevní záložny do 1.4.2006. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

Žádost o povolení musí obsahovat:

a) firmu a sídlo družstevní záložny

Sídlo musí být na území České republiky. Obchodní firma družstevní záložny musí obsahovat označení „spořitelni a úvěrni družstvo“, „družstevni záložna“, „spořitelni družstvo“ nebo „úvěrni družstvo“. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

b) výši základního kapitálu, popřípadě též výše rizikového fondu a rezervního fondu, pokud byly vytvořeny.

Zapisovaný základní kapitál musí činit nejméně 500 000 Kč. Ovšem před podáním žádosti o povolení musí být splacena částka ve výši alespoň 35 000 000 Kč, která představuje buď samotný základní kapitál, či rizikový a rezervní fond, pokud byly vytvořeny při vzniku. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

c) Věcné a organizační předpoklady pro činnost družstevní záložny.

d) Přehled členů s kvalifikovanou účastí

Kvalifikovanou účastí se rozumí podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v družstevní záložně nebo možnost uplatňování významného vlivu na řízení družstevní záložny. (ČR zákon č. 87/1995 Sb.)

e) Přehled členů s dalším členským vkladem, pokud nemají kvalifikovanou účast

3.3.6 Princip činnosti záložen

Za základní princip družstevních záložen lze považovat poskytování bankovních služeb pro své členy. Pro vznik záložny je zapotřebí minimálně 30 členů. Práva a povinnosti vyplývající z členství, jakožto i členství samotné, jsou nepřevoditelná a nemohou

vzniknout ani děděním. Dvořák ve své knize popisuje, jaká mají členové záložen na rozdíl od bankovních klientů privilegia, která se jim nedají upřít (Dvořák, 2005):

- mohou se účastnit členských schůzí (nejvyšší orgán družstevní záložny) a hlasovat na nich.,
- při zániku členství má každý člen nárok na vypořádací podíl, který je dán podílem členského vkladu na vlastním kapitálu sníženém o rezervní a rizikový fond,
- členové byli povinni podílet se v rozsahu uhrazovací povinnosti na ztrátě záložny. Výše této povinnosti se stanovila jako součet dvojnásobku základního členského vkladu a dalšího členského vkladu. Toto ustanovení však bylo zrušeno 1.8. 2009. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.3.7 Kapitál záložny

Základní kapitál družstevní záložny je tvořen peněžitými členskými vklady, které jsou pro všechny členy stejné a jejichž výše je uvedena ve Stanovách družstva. Člen má právo vložit do základního kapitálu **další členský vklad**, pokud to umožňují stanovy a schválí členská schůze. Výše dalšího členského vkladu je vyčíslena jako pětinašobek základního členského vkladu. Zapisovaný základní kapitál, jak již bylo zmíněno výše, musí být nejméně 500 000 Kč, přičemž výše splacené částky 35 mil. Kč. (Dvořák, 2005)

Kapitál záložny je dále tvořen **rizikovým fondem**, který musí obsahovat nejméně 10 % ročního zisku po zdanění, a to až do doby, kdy dosáhne nejméně 20% souhrnu nesplacených úvěrů a záruk poskytnutých záložnou. (Dvořák, 2005)

Dalším článkem je **rezervní fond**. Pokud není vytvořen již při vzniku záložny, vytvoří se ze zisku po zdanění, a to ve výši nejméně 10% ze zisku po zdanění. Tento fond se ročně doplňuje o částku určenou ve stanovách, nejméně však 10% ze zisku po zdanění, a to až do doby, kdy výše rezervního fondu dosáhne nejméně 20% základního kapitálu. Stanovy mohou popřípadě rozhodnout i o zřízení dalších fondů. (Dvořák, 2005)

3.3.8 Střet zájmů

V zákoně o spořitelních a úvěrních družstvech je definováno, za jakých podmínek je možné poskytovat úvěry např. osobám blízkým, členům, kteří mají pracovní poměr k družstevní záložně, členům představenstva a úvěrové komise. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.3.9 Řídící a kontrolní systém

Každá družstevní záložna musí mít podle zákona ucelené a přiměřené řídicí a kontrolní systémy, které zahrnují:

- předpoklady řádné správy a řízení družstevní záložny, do kterých lze zařadit zásady a postupy řízení, dále pak organizační uspořádání s průhledným a uceleným vymezením působnosti a rozhodovací pravomoci,
- řízení rizik, které vždy zahrnuje pravidla přístupu družstevní záložny k rizikům, kterým může nebo je družstevní záložna vystavena, včetně rizik vyplývajících z vnějšího prostředí,
- systém vnitřní kontroly, jehož součástí je vždy vnitřní audit a průběžná kontrola dodržování právních povinností družstevní záložny. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.3.10 Podnikání družstevní záložny

Družstevní záložny mohou provozovat pouze zákonem povolené činnosti pro své členy, popřípadě činnosti sloužící výlučně k zajištění činností pro své členy. Kromě obchodů, které jsou znázorněné v tabulce č. 8, smějí družstevní záložny provozovat i další činnosti, mezi které patří:

- platební styk, zúčtování, vydávání a správa platebních prostředků,
- obstarání inkasa,
- směnářská činnost,
- pronájem bezpečnostních schránek. (Dvořák, 2005)

Úroky tvoří hlavní výnosovou i nákladovou položku v hospodaření. Přestože mezi primární cíle družstevní záložny patří uspokojování potřeb svých členů, měla by při své činnosti dosahovat zisku. O použití zisku rozhoduje členská schůze na návrh představenstva po přidělu do jednotlivých fondů družstevní záložny. Zisk je možné rozdělit mezi samotné členy, přičemž podíl člena na zisku je tvořen podílem členského vkladu na souhrnu všech členských vkladů. V případě, že vykáže družstevní záložna ztrátu, je povinna na členské schůzi rozhodnout při schvalování řádné účetní závěrky, ve které je tato ztráta vyčíslena, o úhradě této ztráty z rizikového a rezervního fondu, popřípadě z nerozděleného zisku z minulých let. (Dvořák, 2005)

Tabulka č. 8 - Základní struktura bilance družstevní záložny

AKTIVA

PASIVA

<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Úvěry poskytované svým členům</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Pohledávky z finančního leasingu pro členy</div> <p style="text-align: center;">Výlučně za účelem zajištění povolení činností pro své členy</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Vklady v družstevních záložnách a bankách a u poboček zahraničních bank</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Hmotný a nehmotný majetek</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Vklady členů družstevní záložny</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Úvěry od družstevních záložen a bank</div>
<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin: 0 auto; width: 80%;"> <p>Obchody na vlastní účet</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s devizami a nástroji směnných kurzů a úrokových sazeb za účelem zajištění rizik vyplývajících z povolených činností pro své členy </div>	
PODROZVAHOVÁ AKTIVA	PODROZVAHOVÁ PASIVA
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Ručení za půjčky a úvěry členů</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Otevřené akreditivy pro členy</div>	

Zdroj: Dvořák, 2005

3.3.11 Pojištění vkladů

Pojištění vkladů u záložen je sestaveno podobně jako u bank, přičemž je celý systém oddělen a funguje samostatně. Každá z družstevních záložen je povinna účastnit se systému pojištění vkladů a přispívat do Fondu pojištění vkladů. Příspěvek záložny do Fondu činí 0,04 % z průměru objemu pojištěných pohledávek z vkladů za příslušné kalendářní čtvrtletí, včetně úroků. Za předpokladu, že jsou splněny podmínky pro výplatu

náhrad za pojištěný vklad, vyplácí se oprávněné osobě náhrada ve výši 100% z pojištěného vkladu, a to včetně úroků, do maximální výše 100 000 EUR. (Dvořák, 2005)

3.4 Dozor nad fungováním družstevních záložen

Pro zajištění hladkého fungování družstevních záložen sleduje jejich činnost Česká národní banka a další instituce, se kterými záložny spolupracují.

3.4.1 Česká národní banka

Významnou roli na trhu družstevních záložen hraje Česká národní banka (ČNB), která nad nimi drží ochranný dohled. Nahradila v roce 2006 Úřad pro dohled nad družstevními záložnami, který do té doby působil jako správní úřad. (Šeflová, 2006)

Česká národní banka v souladu se zákonem o spořitelních a úvěrních družstev schvaluje některé kroky, které družstevní záložny podnikají. Jedná se o schvalování osob do představenstva, kontrolní a úvěrové komise, schvalování auditora, dalších členských vkladů apod. (ČR, zákon č. 87/1995 Sb.)

3.4.2 Úřad pro dohled nad družstevními záložnami

Svou činnost Úřad pro dohled nad družstevními záložnami zahájil 1.1.1997 jako reakci na předešlou krizi. Jeho zřízení tak bylo nezbytné pro posílení důvěry občanů ke kampaňkám. V čele úřadu stál ředitel, který byl jmenován a zároveň odvoláván ministrem financí. Činnosti, které úřad vykonával, byly financované z poplatků družstevních záložen, jejich výši každoročně schvalovala Poslanecká sněmovna. Dohled nad družstevními záložnami k 1.4.2006 přešel na Českou národní banku. (Dvořák, 2005)

3.4.3 Asociace družstevních záložen

Asociace družstevních záložen dále jen „asociace“ (ADZ) byla založena jako dobrovolné zájmové sdružení spořitelních a úvěrních družstev v roce 2001 za účelem:

- zastupování a prosazování společných zájmů členů ve vztahu k vládě, parlamentu a dalším orgánům státní správy či institucím a osobám,
- aktivní součinnost při tvorbě legislativních změn týkajících se družstevních záložen,

- spolupráce s médii v oblasti usnadňování šíření informací o organizačních a odborných záležitostech družstevních záložen,
- vzájemná spolupráce členů v oblasti podnikání.

V současné době má asociace dvanáct členů, přičemž jedenáct je z řad družstevních záložen. Nejvyšším výkonným orgánem je **prezidium** volené z osob, které jsou navrženy členy asociace. Prezidium zejména řídí činnost asociace a zastupuje ji při jednáních s třetími stranami. (ADZ, 2013)

Nejvyšším kontrolním a odvolacím orgánem asociace je **rada**, která zejména v rámci svých aktivit dohlíží na činnost asociace a jejího prezidia. Dalším úkolem rady je dávat náměty a doporučení prezidiu, co se týče činnosti asociace a jejího rozvoje. Stejně jako prezidium se skládá ze sedmi členů volených z řad osob navržených členy asociace.

Na řešení úkolů stálého nebo dočasného trvání mohou být zřizovány prezidiem **komise a další pracovní skupiny**, které jsou povětšinou tvořeny zaměstnanci členů asociace. (ADZ, 2013)

3.4.4 Fond pojištění vkladů

Fond pojištění vkladů (FPV) je zřízen na základě zákona č. 156/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, doplňuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. Hlavní rolí Fondu pojištění vkladů je ochrana bankovních vkladů a tím také posilování důvěry v bankovní systém. (FPV, 2013)

Fond pojištění vkladů působí jako významný stabilizační prvek bankovního systému. Charakterizují ho dvě základní funkce:

1. **preventivní** – snižuje riziko panických výběrů vkladů veřejností, pokud dojde k rozšíření negativní informace o finanční situaci bankovní instituce,
2. **sanační** – pro vkladatele (ČNB, 2013)

Do Fondu pojištění vkladů ze zákona povinně přispívají všechny banky, stavební spořitelny a družstevní záložny se sídlem v České republice. V případě, kdy Česká národní banka oznámí, že libovolná z těchto institucí není schopna dostát svým závazkům, vyplácí

Fond pojištění vkladů všem fyzickým a právnickým osobám náhradu viz výše. Výplata náhrad musí být zahájena nejpozději do 20 pracovních dní ode dne, kdy Česká národní banka vydá oznámení. Střadatelé se tak nemusí obávat, že by přišli o své úspory v okamžiku, kdy se některá z finančních institucí dostane do potíží. (FPV, 2013)

3.5 Produkty družstevních záložen

Mezi obchodní aktivity družstevních záložen, jak již bylo uvedeno výše, patří zejména přijímání vkladů a poskytování úvěrů pro své členy. Nabízejí tak řadu vkladových i úvěrových produktů, které v mnoha ohledech bývají klientsky zajímavější než obdobné produkty nabízené bankami. Hlavní produkty družstevních záložen tvoří:

- běžné účty,
- spořicí účty,
- termínované vklady,
- úvěry a další (Dvořák, 2005)

3.5.1 Běžné účty

Běžným účtem rozumíme účet bez výpovědní lhůty. Finanční prostředky uložené na běžném účtu jsou klientovi kdykoliv k dispozici. Hlavní funkcí tohoto produktu je provádění platebního styku. Družstevní záložny obvykle nabízejí tento produkt zcela zdarma a s vyšším úročením než banky. (Dvořák, 2005)

3.5.2 Spořicí účty

Jedním z nabízených depozitních produktů je spořicí účet, který bývá specifický pohyblivou úrokovou sazbou. Tento produkt umožňuje klientům pravidelně či nepravidelně vkládat finanční prostředky. Uzavírá se buď s pevnou lhůtou, nebo bez výpovědní lhůty. Výhodou tohoto typu účtu je způsob úročení. U spořicích účtů se většinou přispisují úroky průběžně k jistině, což umožňuje kapitalizaci úroků. (Dvořák, 2005)

3.5.3 Termínované vklady

Termínovaný vklad lze charakterizovat jako jednorázový vklad uzavíraný na pevnou dobu trvání resp. dobu splatnosti. Tato lhůta bývá obvykle od jednoho měsíce do několika let.

Výše vkladu se zpravidla nemění a je úročena předem stanovenou pevnou úrokovou sazbou. (Dvořák, 2005)

3.5.4 Úvěrové účty

Za úvěrové produkty považujeme produkty, které umožňují klientům určitý způsob financování. Podle jejich specifikace je možné dále je členit. Úroky z úvěru představují pro družstevní záložnu výnosy, proto návratnost úvěru a bonita klientů je pro záložny otázkou existence. Úvěrová problematika je velice rozsáhlá, proto jí v této práci nebude věnováno více prostoru. (Dvořák, 2005)

4 Analytická část

4.1 Současný stav družstevních záložen v České republice

V prvních dvou kapitolách jsou teoreticky popsány historický vývoj a činnosti související s družstevními záložnami. Následující kapitola se bude věnovat popisu současné situace tohoto sektoru. Na základě získaných informací, převážně z povinně zveřejňovaných údajů jednotlivých záložen a jejich internetových stránek, bude zachycen vývoj členských základen, bilanční sumy či porovnáno portfolio nabízených služeb. Díky zjištěným poznatkům bude možné určit silné a slabé stránky tohoto sektoru s návrhem na možná zlepšení.

4.1.1 Velikost sektoru

Družstevní záložny se řadí do sektoru úvěrových institucí podle evropského práva stejně jako banky. Na rozdíl do bank mají družstevní formu vlastnictví. V současné době působí na českém trhu 13 družstevních záložen, které v celkovém součtu nepředstavují více jak 1 % bilančních aktiv celého finančního systému. Ve zprávě ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem za rok 2011 je uvedeno, že bilanční suma sektoru družstevních záložen dosáhla ke konci roku 2011 28,3 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 42,3%. Družstevní záložny tak pokračují ve svém trendu zvětšování členských základen. Při porovnání s bankami však stále představují jen velmi malou část z celého finančního sektoru. Seznam současných družstevních záložen a jejich základních údajů je uveden v Příloze č. 1.

4.1.1.1 Porovnání bilanční sumy mezi bankami a družstevními záložnami

Pro lepší znázornění velikosti sektoru družstevních záložen budou porovnány bilanční sumy mezi jimi a bankami od roku 2005, z důvodu harmonizace a sjednocení bankovního dohledu v tomto období, do roku 2011. Údaje jsou čerpané ze zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem za jednotlivé roky. Informace reflektující uplynulý rok 2012 prozatím nejsou zveřejněny. Z tabulky č. 9 je na první pohled patrné, jak malý prostor na finančním trhu zabírají družstevní záložny v porovnání s bankami.

Tabulka č. 9 - Porovnání bilančních sum mezi družstevními záložnami a bankami

Rok	Družstevní záložny (v mld. Kč)	Banky (v mld. Kč)
2005	4,2	2954
2006	7	3152
2007	9	3747
2008	12	4045
2009	17,7	4095
2010	19,9	4192
2011	28,3	4476

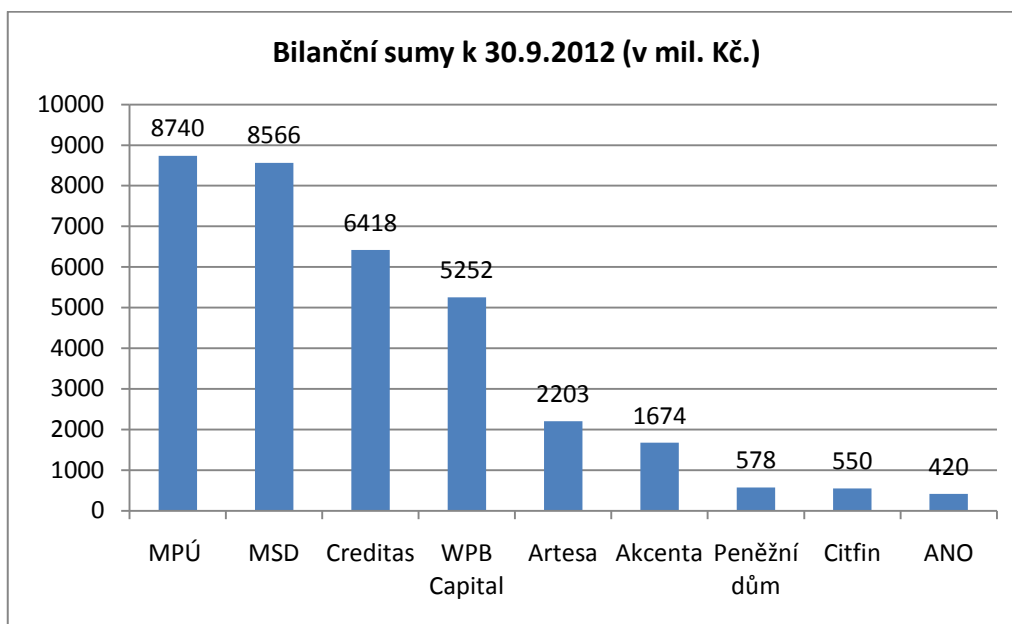
Zdroj: Vlastní zpracování na základě zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem za jednotlivé roky

4.1.1.2 Porovnání bilanční sumy mezi jednotlivými družstevními záložnami

Porovnání bilanční sumy mezi bankou a spořitelním družstvem ukázalo, že záložny skutečně představují jen necelé 1 % z celkových aktiv bankovního sektoru. Podrobné vyjádření bilanční sumy aktivních družstevních záložen je znázorněno na grafu č. 1. Údaje jsou čerpané z povinně zveřejňovaných údajů ke konci třetího čtvrtletí roku 2012. V grafu je možné sledovat, že 4 záložny mají výrazně větší součet aktiv a pasiv než jejich konkurenti. Na pomyslné první příčce se umístil Moravský peněžní ústav, který v současné době má vybraný dostatek finančních prostředků, takže do odvolání nepřijímá nové členy.

Hlavní položku aktiv tvoří pohledávky za klienty neboli úvěry poskytnuté klientům. Na straně pasiv to jsou převážně pohledávky vůči klientům, které jsou tvořené z vybraných vkladů. Další významnější položku na pasivní straně rozvahy činí základní kapitál.

Graf č. 1 – Porovnání bilanční sumy jednotlivých družstevních záložen

Zdroj: vlastní zpracování na základě povinně zveřejňovaných informací jednotlivých záložen k 30.9.2012

4.1.2 Působnost družstevních záložen

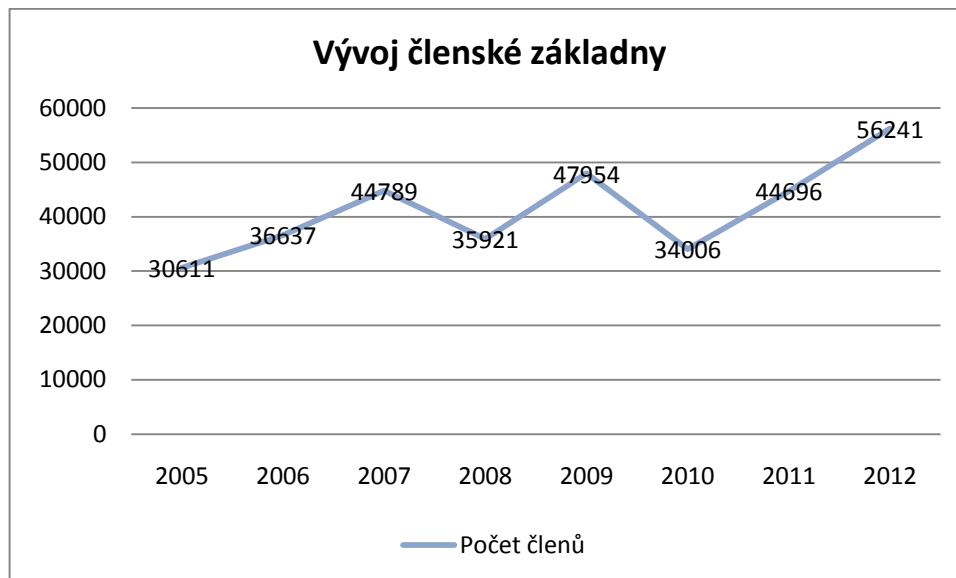
Lokální působnost patří mezi jeden z hlavních znaků družstevních záložen. Oproti bankám mívají podstatně menší počet poboček, v některých případech je pobočka pouze jedna. Výjimkou je Záložna Creditas, která v současnosti disponuje 33 pobočkami po celé České republice a dále nabízí i možnost mobilních bankéřů, kteří sami cestují za klienty. Dostupnost a možnost osobního jednání přímo na pobočce je zřejmě příčinou nejvyššího počtu členů u této instituce. Záložny, které se nepyšní vysokým počtem poboček, nabízejí svým klientům možnost internetového bankovníctví pro snadnější ovládání účtu a efektivnější komunikaci mezi institucí a klientem.

4.2 Růst členské základny

Vývoj členské základny je zachycen od roku 2005 na grafu č. 2. Od začátku sledovaného období je patrný růst počtu členů až do roku 2008, kdy došlo ke snížení družstevních záložen z původních 19 na 17. Po následném opětovném růstu dochází k dalšímu výkyvu v roce 2010. Tohoto roku získává Fio, spořitelní družstvo, bankovní licenci a přestává se tak řadit do sektoru družstevních záložen. Dalším 2 záložnám odejmula ČNB licenci působit na trhu. Od roku 2010 do současnosti stále přibývá počtu členů, i přestože v loňském roce došlo k dalším odejmutí licence ze strany ČNB a to konkrétně spořitelnímu

družstvu Unibon, které se delší dobu potýkalo s finančními problémy. Na počátku letošního roku vykazují 4 instituce počet členů vyšší než 10 000, viz příloha č. 1.

Graf č. 2 – Vývoj členské základny družstevních záložen

Zdroj: vlastní zpracování na základě zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem za jednotlivé roky

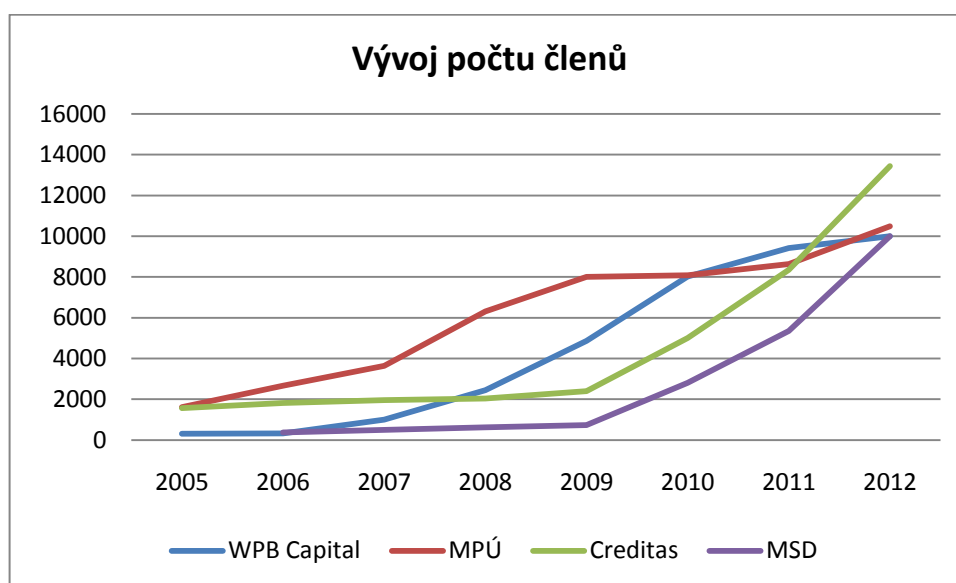
4.2.1 Vývoj členské základny u čtyř nejpočetnějších záložen

Vybrány byly 4 klientsky největší záložny a to Záložna Creditas, Moravský peněžní ústav (dále jen „MPÚ“), WPB Capital a Metropolitní spořitelní družstvo (dále jen „MSD“). Tyto instituce v současné době zároveň dosahují nejvyšší bilanční sumy na trhu spořitelních družstev.

V prvních pěti letech si Moravský peněžní ústav držel značný náskok oproti ostatním. K výraznější změně dochází až v roce 2010, kdy se WPB Capital podařilo zvýšit počet členů za jeden rok z původních 4857, které vykazalo ke konci roku 2009, na 8017, což je srovnatelné se 8076 členy, které měl MPÚ. Hlavním důvodem nárůstu počtu členů u WPB Capital v té době jsou probíhající marketingové kampaně a jedny z nejvýhodnější úrokových sazeb u depozitních produktů na trhu nabízených jak bankami, tak družstevními záložnami. Důvodem stagnace členské základny u MPÚ je nepřijímání nových členů. Za hlavní důvod tohoto dočasného opatření MPÚ uvedl snahu o zachování kvalitních služeb a výhodných produktů pro své stávající členy. V následujícím roce 2011 obě vedoucí instituce dohnala i Záložna Creditas. Ve své výroční zprávě za tento rok jako hlavní důvod uvádí probíhající marketingové kampaně včetně televizní reklamy a dále rozšíření

pobočkové sítě téměř po celé České republice. Během roku 2012 obdobná situace nastala u MSD, kterému se podařilo počet členů zdvojnásobit. Příčinou tohoto úspěchu jsou opět vysoké nabízené úrokové sazby u depozitních účtů a rozšíření pobočkové sítě. Na začátku letošního roku zveřejnil Creditas počet členů přes 13400 a zbylé instituce shodně přes 10 000 členů. Vývoj růstu počtu členů zachycuje od roku 2005 graf č. 3. a podrobněji příloha č. 2.

Graf č. 3 – Vývoj počtu členů u 4 nejpočetnějších záložeh

Zdroj: vlastní zpracování na základě povinně zveřejňovaných informací jednotlivých záložeh

4.3 Nabízené produkty

Přijímání vkladů a poskytování úvěrů svým členům jsou hlavní činnosti, které družstevní záložny vykonávají. Pro popsání současného stavu nabízených služeb tohoto sektoru budou na devíti činných institucích porovnány a zhodnoceny.

4.3.1 Běžné účty

Běžný účet patří ke standardně nabízeným produktům. Oproti většině bank mívají družstevní záložny zřízení a vedení účtu zdarma. V některých případech se neplatí i za jakékoliv bezhotovostní či hotovostní operace. U převážné části záložeh je možné účet spravovat pomocí internetového bankovníctví. Klient je oprávněn zadávat jednorázové či trvalé příkazy, SIPO, souhlas s inkasem, generovat výpisy a další. V tabulce č. 10 je zobrazeno, které záložny nabízejí svým klientům možnost internetového bankovníctví.

Slabinou tohoto produktu je u více než poloviny sledovaných subjektů neexistence platebních karet. Pro záložnu představuje zavedení platebních karet velký náklad, proto i ty, které je nabízejí, využívají jako prostředníka banky. Klient tak povětšinou platí poplatky dle sazebníku banky, která kartu vydala. Zajímavostí je Metropolitní spořitelní družstvo, které i přestože vykazuje jednu z nejvyšších bilančních sum a jeho členská základna je tvořena více jak desetitisíci členy, běžné účty nenabízí. Pokud tedy klient chce zasílat finanční prostředky, musí využít sběrný účet vedený u ČSOB. V následující tabulce č. 10 je přehled činných záložen a jejich nabízené služby související s běžným účtem. Úroková sazba je v procentuálním ročním zobrazení při vkladu do 100 000 Kč včetně.

Tabulka č. 10 – Porovnání běžných účtů

DZ	Běžný účet	Internetové bankovníctví	Platební karta	Úroková sazba v % p. a.
Moravský peněžní ústav	ano	ano	ne	0,2
Metropolitní spořitelní družstvo	ne	ne	ne	x
Záložna Credits, s. d.	ano	ano	ano	0,5
WPB Capital, s. d.	ano	ano	ne	0,05
Artesa, s. d.	ano	ano	ano	0,2
Akcenta, s. d.	ano	ano	ne	0
Peněžní dům, s. d.	ano	ano	ano	0,1
Citfin, s. d.	ano	ano	ano	0,2
ANO, s. d.	ano	ano	ne	0

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů dostupných na webových stránkách záložen k 1.2.2013

4.3.2 Spořicí účty

V sekci nabízených služeb družstevními záložnami se vyskytují převážně dva typy spořicí účtů. Tím prvním je **spořicí účet bez výpovědní lhůty**. Tento produkt nabízí klientům možnost opakovaně vkládat finanční prostředky na účet a zároveň je mít kdykoliv k dispozici. Jedná se o velmi klientsky oblíbený produkt a to zejména díky své likviditě. Porovnání nabízených spořicí účtů je znázorněno níže v tabulce č. 11 při výši vkladu 100 000 Kč. Úroková sazba je uvedena v ročním zobrazení.

Druhým typem je **spořicí účet s výpovědní lhůtou**. Tento produkt bývá obvykle sjednáván na dobu neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou. Výpověď klient zadává na začátku spoření či průběžně, podle dispozic jednotlivých záložen.

Zůstatek na účtu bývá zpravidla úročený pohyblivou úrokovou sazbou. Přípis úroků probíhá měsíčně a klient mívá možnost zvolit si, zda si přeje připisování k jistině, což dále zhodnocuje jeho vklad díky kapitalizaci úroků, nebo je chce měsíčně vybírat či přeposílat na jiný účet.

Tabulka č. 11 – Porovnání Spořicích účtů bez výpovědní lhůty.

Družstevní záložna	Úroková sazba v % p. a.
Metropolitní spořitelní družstvo	2,8
WPB Capital, spořitelní družstvo	2,55
Moravský peněžní ústav	2,3
Artesa, spořitelní družstvo	1,1

Zdroj: vlastní zpracování na základě úrokových sazebníků jednotlivých záložen platných k 1.2.2013

4.3.3 Termínované vklady

Termínované vklady představují bezpečnou formu spoření a to díky pevné úrokové sazbě. Zpravidla se jedná o jednorázové vklady uzavírané na pevnou dobu trvání resp. dobu splatnosti. Záložny nabízejí od jednotýdenních (např. Peněžní dům) až po několikaleté vklady. Způsob vyplácení úroků se liší podle jednotlivých institucí. U některých se připisuje úrok k jistině až na samotném konci vkladového období, u jiných je zase možnost vyplácení měsíčně či čtvrtletně. Nemožné není ani nastavení automatického obnovování vkladu tzv. revolvingu nebo možnosti předčasného bezplatného výběru části vkladu. Následující tabulka č. 12 zachycuje výši úrokové sazby při založení termínovaného vkladu ve výši 100 000 Kč na 1 rok. Úrokové sazby jsou uvedeny v ročním zobrazení. Stejně jako u spořicího účtu dominuje Metropolitní spořitelní družstvo.

Tabulka č. 12 – Porovnání ročních Termínovaných vkladů.

Družstevní záložna	Úroková sazba v % p. a.
Moravský peněžní ústav	x
Metropolitní spořitelní družstvo	3,6
Záložna Creditas, s. d.	2,7
WPB Capital, s. d.	2,7
Artesa, s. d.	3,15
Akcenta, s. d.	3,1
Peněžní dům, s. d.	1,7
Citfin, s. d.	x
ANO, s. d.	3,5

Zdroj: vlastní zpracování na základě úrokových sazebníků jednotlivých záložen platných k 1.2.2013

4.3.4 Úvěrové účty

Družstevní záložny mohou poskytovat úvěry jak podnikatelům, tak i fyzickým a právnickým osobám. Specializují se jak na krátkodobé, tak i na střednědobé či dlouhodobé financování, záleží vždy na konkrétní instituci. Záložny nabízejí spotřebitelské úvěry, americké hypotéky, konsolidace či financování projektů za více jak 100 mil. Kč. Obecně lze říci, že nabídka úvěrů, stejně jako úrokových sazeb je velmi individuální, proto není možné udělat objektivní srovnání.

4.3.5 Privátní bankovníctví

Družstevní peněžnictví je známé svým individuálním přístupem ke klientovi. Klade velký důraz na dlouhodobou spolupráci a detailní poznání potřeb klienta. Snaží se o uchování vzájemné důvěry a o naprostou diskrétnost. Některé záložny tuto vlastnost mají dokonce v názvu. Myšleno je tím zejména spořitelní družstvo WPB Capital, zkratka WPB totiž znamená „welcome to private banking“. Za zmínku určitě stojí i Privátní peněžní ústav (PPÚ), který působí jako samostatný úsek privátního bankovníctví Moravského peněžního ústavu. V péči o zákazníky a v komfortu, který jim nabízejí, jsou záložny daleko před bankami.

5 Výsledky a diskuse

Družstevní záložny prokazatelně dokázaly během celého svého působení na finančním trhu, že si zde zaslouží své místo. Většina z těch, které překonaly krizové období na konci devadesátých let, stále roste a upevňuje svoji pozici na trhu. V číselném vyjádření lze říci, že 13ti záložnám se podařilo obhájit svoji existenci a jedné dokonce získat bankovní licenci. To se podařilo výše zmíněné Fio bance, která se těší velké oblibě z řad klientů. Na internetových portálech zaměřujících se na srovnání bankovních institucí se pravidelně umisťuje mezi nejlépe hodnocenými.

Za hlavní přednost družstevních záložen lze považovat silnou orientaci na zákazníka s velmi proklientským přístupem jednání. Způsob družstevního peněžnictví se stále více dostává do podvědomí svým potenciálním zákazníkům jako bezpečná forma spoření i financování. Po nestabilitě na konci milénia došlo k velké ztrátě důvěry v tomto ohledu a získat ji zcela zpět zřejmě nebude jednoduché. Výrazně tomu však napomáhá pojištění vkladů, které je stejně jako u bank 100 % do částky 100 000 eur.

V současné době bankovní klienty odrazuje neustálé zvyšování či zavádění nových poplatků za běžné služby. Družstevní záložny tak nabízejí velmi výhodnou alternativu. Jak již bylo rozepsáno výše, většinu standardních služeb nabízejí zcela zdarma nebo za minimální cenu. Aby však mohli plně konkurovat bankám, musejí stále rozvíjet své produkty. Mezinárodní platební styk či možnost využívat platební karty by zajistily záložnám další růst členské základny a s tím spojené zvyšování zisků. Některé již dokonce tyto služby nabízejí, ale zatím jich je menšina.

Za slabou stránku tohoto sektoru je možné označit velmi malou část finančního trhu, kterou pokrývá. Z výše uvedené analýzy vyplývá, že záložny nezabírají více jak 1% bilanční sumy celého finančního trhu. Tento údaj každoročně zveřejňuje Česká národní banka ve svých zprávách o dohledu nad finančním trhem. Nabízí se tak otázka, zdali není existence družstevních záložen zbytečná. Tato myšlenka občas bývá diskutována i v některých periodikách. I přesto záložny stále setrvávají jako poněkud alternativní způsob peněžnictví a jejich vývoj se ubírá kladným směrem.

Produktové portfolio, jak ze strany depozitních účtů, tak i financování, není tak rozmanité jako u bank. Co se však týče depozitních produktů, nabízené úrokové sazby jsou zpravidla

mnohem vyšší než ty, které běžně nabízejí banky. O úvěr u družstevních záložen mohou žádat i klienti, kteří z nějakého důvodu nebyli se svou žádostí úspěšní u bank. Přesto zajištění úvěru a návratnost zůstávají na prvním místě.

Jednotlivé záložny na svých webových stránkách zveřejňují své vize a plány do budoucna. U některých je možné očekávat, že budou žádat Českou národní banku o udělení bankovní licence. K tomu je však zapotřebí mít splněnou řadu předepsaných požadavků. Získání této licence s sebou přináší mnoho nových možností v oblasti nabízených služeb, které záložny ze své podstaty nabízet nemohou.

6 Závěr

Cílem práce bylo popsat současný stav družstevního bankovníctví v České republice včetně historického vývoje a následně na základě analýzou zjištěných dat provést srovnání tohoto segmentu trhu s bankami a mezi sebou navzájem.

Z teoretické části práci je zřejmé, že družstevní záložny přetrvaly na našem území od svého počátku v polovině 19. století až do současnosti s výjimkou zániku činnosti po 2. světové válce. Po svém návratu v devadesátých letech docházelo k masivnímu zakládání „kampeliček“. Do vedení společnosti se tak mnohdy dostaly osoby s nedostačující odbornou způsobilostí. Díky této skutečnosti a nedostatkům, které zákon č. 87/1997 Sb., o spořitelních a úvěrních družstev vykazoval, docházelo k častému úpadku záložen.

Po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 a následného převzetí dohledu nad činností družstevních záložen z Úřadu pro dohled nad činností družstevních záložen na Českou národní banku došlo ke stabilizaci tohoto segmentu trhu. Záložny musely splnit předepsané změny, jako např. navýšení základního kapitálu v určitém časovém úseku. Tato změna způsobila, že dále fungovaly pouze ty nejsilnější instituce, většina z menších záložen musela jít do likvidace, mnohdy i vlastním rozhodnutím.

V analytické části je porovnán současný stav družstevních záložen v České republice. Část trhu, kterou záložny zauímají, vyplývá ze srovnání bilančních sum s bankami. Díky těmto údajům si lze představit, jak malou část finančního trhu oproti bankám zabírají. Působnost záložen je i přes tuto skutečnost po celé České republice.

Vývoji členské základy je věnována jedna podkapitola, ve které je možné sledovat, jak počet členů družstevních záložen stále stoupá. Za poslední roky se mnohonásobně zvýšil. Příčinou tohoto nárůstu jsou probíhající marketingové kampaně a v neposlední řadě vysoké úroky u depozitních účtů.

Družstevní záložny mají veliký potenciál v navyšování počtu členů a růstu segmentu trhu i v budoucnosti. Pro zachování klientské spokojenosti ale musí i nadále uchovat vysoký klientský standard a neustále inovovat své produkty, aby nezaostávaly za bankami.

7 Seznam použitých zdrojů

BAŽANTOVÁ, Ilona. *Družstevní a svépomocné koncepce v českém ekonomickém myšlení*. 1.vyd. Praha: Prospektrum, 2002. 208 s. ISBN 80-7175-111-1.

DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Linde. 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.

SŮVOVÁ, Helena et al. *Specializované bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut. 1997. 398 s. ISBN 80-902243-2-6.

ŠEFLOVÁ, Olga. *Specializované bankovníctví: dodatek*. 2. Vyd. Praha: Bankovní institut. 2006. 118 s. ISBN 80-7265-097-1.

VENCOVSKÝ, František et al. *Dějiny bankovníctví v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut. 1999. 594 s. ISBN 80-7265-030-0.

Internetové zdroje

Asociace družstevních záložen. *Poslání ADZ* [online]. Asociace družstevních záložen, c2011-2013 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://www.asociacedz.cz/cz/poslani-adz>.

Česká národní banka. *Bankovní dohled 2005* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-10]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2005_c.pdf.

Česká národní banka. *Dohled nad finančním trhem* [online]. ČNB, c2003-2013 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh.

Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2006* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-12]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2006_cz.pdf.

Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2007* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-12]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2007_cz.pdf >.

Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2008* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-12]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2008_cz.pdf >.

Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2009* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-12]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf >.

Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2010* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-12]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2010_cz.pdf >.

Česká národní banka. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2011* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-12]. Dostupné v digitální verzi z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2011_cz.pdf >.

ČESKO. Zákon č. 87 /1995 Sb. ze dne 20. prosince 1991 o bankách [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupný v digitální formě z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39677&nr=21~2F1992~20Sb.&ft=pdf> >.

ČESKO. Zákon č. 21 /1992 Sb. ze dne 20. dubna 1995 o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupný v digitální formě z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=42904&nr=87~2F1995~20Sb.&ft=pdf> >.

Fond pojištění vkladů. *O FPV* [online]. Fond pojištění vkladů, [c2013] [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://www.fpv.cz/cs/o-fpv.html>

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. *Zpráva o hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami 2000* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2000.pdf >.

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. *Zpráva o hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami 2001* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2001.pdf >.

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. *Zpráva o hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami 2002* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2002.pdf >.

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. *Zpráva o hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami 2003* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-06]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2003.pdf >.

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. *Zpráva o hospodaření Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami 2004* [online]. ČNB, [cit. 2013-02-06]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/druzstevni_zalozny/uddz_hosp2004.pdf >.

Družstevní záložny

Akcenta, spořitelní a úvěrní družstvo. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < http://finance.akcenta.eu/img/web/zverejnovane_info_30-9-2012.pdf>.

ANO, spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované informace* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <http://www.anosd.cz/pzi-2012-q3>>.

Artesa, spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < https://www.artesa.cz/no_cache/o-nas/profil/povinne-zverejnovane-udaje/?cid=280&did=501&sechash=066c360d>.

Citfin, spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < http://www.citfin.cz/tinymce-storage/file/Informace_o_OCP_Citfin_%20FT_%2030.9_2012.pdf>.

České spořitelní družstvo. *Údaje o finanční situaci* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <http://www.ceskesporitelnidruzstvo.cz/cs/udaje-o-financni-situaci/#stayhere/>>.

Družstevní záložna Kredit. *Údaje o finanční situaci* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <http://www.dzk.cz/DZK/k%2030.9.2012/>>.

Družstevní záložna PSD. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <http://www.dzpsd.cz/>>.

Metropolitní spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované informace* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < http://www.imsd.cz/files/ekonomicke-udaje/Vykazy_ctvrtletni_04_2012_02.pdf>.

Moravský peněžní ústav, *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < http://mpu.cz/download.aspx?file=Informace_MPU_30_09_2012.pdf>.

Peněžní dům, spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <http://www.peneznidum.cz/pdf-infopov/info-povinnost-30092012.pdf>>.

Podnikatelská družstevní záložna. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <http://www.penezniustav.cz/download/Informace%20o%20Podnikatelsk%C3%A9%20dru%C5%BEstevn%C3%AD%20z%C3%A1lo%C5%BEEn%C4%9B%20k%2030.09.2012.pdf>>.

WPB Capital, spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované informace* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < [http://www.wpb.cz/?download=/i-povinne informace/wpb_zverejneni_201209.xls](http://www.wpb.cz/?download=/i-povinne%20informace/wpb_zverejneni_201209.xls)>.

Záložna Creditas, spořitelní družstvo. *Povinně zveřejňované údaje* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: < <https://www.creditas.cz/soubory/1b53/CREDITAS-vysledky-hospodareni-k-30-9-2012.pdf>>.

Seznam zkratk používaných v průběžných citacích v textu

ADZ – Asociace družstevních záložen

ČNB – Česká národní banka

ČR - ČESKO

FPV – Fond pojištění vkladů

ÚDDZ – Úřad pro dohled nad družstevními záložkami

8 Přílohy

Příloha č. 1 – Současný stav družstevních záložen

DZ	Počet členů	vznik	pobočky	Členský vklad (v Kč)	Splacení základní kapitál (v tis. Kč)	Identifikační kód
Akcenta, spořitelní a úvěrní družstvo	2778	1996	2	1	193 153	2030
ANO, spořitelní družstvo	1778	1999	3	17 000	49 402	x
Artesa, spořitelní družstvo	2000*	1999	2	100	630 803,1	2220
Citfin, spořitelní družstvo	2020	1999	1	1	37002,02	2060
České spořitelní družstvo	53	2006	1	14 000	35 406	x
Družstevní záložna Kredit	119	1996	1	1	16060	x
Družstevní záložna PSD	408	1996	1	1	x	x
Metropolitní spořitelní družstvo (MSD)	10000*	1999	8	100	678 369	x
Moravský peněžní ústav - MPÚ	10486	1996	2	1000	501 000	2070
Peněžní dům, spořitelní družstvo	2374	1996	1	100	83866	2200
Podnikatelská družstevní záložna (PDZ)	98	1996	1	30 000	37440	x
WPB Capital, spořitelní družstvo	10000*	1999	1	1	450510	2050
Záložna CREDITAS, spořitelní družstvo	13446	1996	33	100	664075	2250

Zdroj: vlastní zpracování na základě povinně zveřejňovaných údajů jednotlivých záložen k 30.9.2012
 * údaj je orientační k začátku roku 2013, sděleno pracovníkem záložny

Příloha č. 2 - Vývoj počtu členů u 4 nejpočetnějších záložeh

Družstevní záložna	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Metropolitní spořitelní družstvo	x	367	498	621	727	2798	5355	10000
WPB Capital, spořitelní družstvo	305	330	1005	2443	4857	8017	9423	10000
Moravský peněžní ústav	1606	2670	3631	6313	8002	8076	8631	10486
Záložna Creditas, spořitelní družstvo	1562	1820	1950	2034	2396	5007	8351	13446

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z internetových stránek jednotlivých záložeh k 1.2.2013